

SKATT OCH INFLATION

Man kan lura alla människor till en tid och några hela tiden, men man kan inte lura alla människor hela tiden.

Abraham Lincolns kända iakttagelse — i sin dämpade optimism en av de politiska aforismer som torde ha de bästa utsikterna att stå sig i alla väder — håller på att bekräftas av den svenska inställningen till inflationen.

Under större delen av efterkrigstiden har vår regering bedyrat sin resoluta vilja till kamp för ett fast penningvärde. I varje tänkbart konjunkturläge har bland annat kraven på skattesänkningar högdraget avfärdats med att de skulle vara inflationsdrivande. Verkligheten har, som envar vet, inte velat rätta sig efter de manande parollerna: den socialdemokratiska anti-inflationspropagandan har hela tiden fungerat som ett bullersamt ackompanjemang till en ständigt fortskridande penningvärdeförstöring.

Det förefaller nu, som om den regerande socialdemokratin äntligen tröttnat på att på hävdvunnet sätt frambära den lastens tribut åt dygden som detta hyckleri inneburet. Rent ut har det i stället

sagts ifrån, att inflationen måste betraktas som något helt normalt, om den nämligen håller sig vid en måttlig nivå, cirka tre procent om året.

Hur en ekonomisk politik som i princip godtagit inflationen, och lossat bromsarna mot penningvärdeförstöringen skall kunna garantera att denna håller sig just vid tre procent är inte lätt att se, men den saken kan i detta sammanhang lämnas därhän. Det väsentliga är att fastslå, att regeringen nu ej endast i praktiken — den saken har länge varit allom uppenbar — utan även i teorin bestämt sig för att acceptera inflationen.

Samtidigt har emellertid något annat inträffat — det har blivit tydligt, att löntagarna *icke* längre är sinnade att finna sig i den oavbrutna urholkning av uppnådda förmåner som den fortgående urgröpningen av penningvärdet innebär. Sveriges Akademikers Centralorganisation har väckt det största uppseende genom att som ett utspel till avtalsrörelsen framlägga kalkyler som visat, *dels* att de högre tjänstemännen under de senaste åren genom inflationens och skattetryckets sammanlagda

effekter fått vidkännas en reallönesänkning — i en tid av för andra medborgare stigande standard! — dels också, att på grund av de nämnda faktorerna en högre inkomstagare måste erhålla en större procentuell lönestegring än en lägre för att erhålla i kronor räknat samma reallönehöjning. Det bör observeras, att i princip även Tjänstemännens Centralorganisation intagit samma ståndpunkt, låt vara med en något annan och mindre preciserad argumentering. Det är alltså den samlade tjänstemannarörelsen som bestämt sig för att gå till angrepp — eller kanske rättare sätta sig till motvärn mot inflations- och högskattepolitiken.

Det är väsentligt att hålla i sikte att dessa två ting på det närmaste hänger ihop med varandra. Det är deras kombinerade effekt, som gett upphov till den för tjänstemännen oacceptabla standardsänkningen. Den moraliserande jämmerlåt som från socialdemokratiskt håll höjts mot att SACO blandar ihop politiskt och fackligt arbete, att organisationen försöker sabotera den av riksdagen fastställda skattepolitiken osv. lär inte i nämnvärd mån påverka tjänstemännen. Från deras synpunkt sett måste den enda rimliga linjen vara att på det fackliga området i möjligaste mån hålla sig skadeslösa för den orättvisa som en diskriminerande skattepolitik och en cynisk nonchalans i vården av penningvärdet vållat.

Den enda riktiga linjen — nämligen i en i sig själv orimlig situation.

Det fundamentalt absurda ligger nämligen i, att socialdemokraterna så halsstarrigt vägrar inse, att just den högskattepolitik som de själva älskar att framställa som »inflationbekämpande» driver på inflationen. Att skatterna först och främst driver upp näringslivets kostnadsläge är självklart — med fog har de höga marginalskatte-erna karakteriserats som en speciell lyxskatt på företagen för sysselsättningen av kvalificerad arbetskraft. Vidare blir det allt mer uppenbart, att löntagarna inte nöjer sig med spegelfäkteri om pengar som i själva verket redan in-tecknats av skattehöjningar, utan pressar på för att uppnå så stora nominella lönehöjningar att i varje fall något skall bli kvar sedan samhället tagit sin anpart. En av konsekvenserna härav blir, att den progressiva beskattningen tenderar att öka de nominella löneskillnaderna, med därav följande starkt affektladdade kompensationsresonemang.

Från löntagarsynpunkt är, som ovan framhållits, de stora tjänstemannaorganisationernas aktuella agerande naturligt och välmotiverat. En annan sak är, att årets löneanspråk sammantagna — som bekant kräver även LO utomordentligt stora lönehöjningar — innebär ett mycket allvarligt hot mot den ekonomiska balansen. Så eftertryckligt som möjligt illustre-

rar läget därför nödvändigheten av en helt ny metod att angripa inflationsproblemet. De höga skatterna har underblåst inflationen, inflationen driver fram kompensatoriska löneanspråk, som i sin tur hotar att accelerera penningvärdeförsämringen... Att moralisera över lönekraven innebär att rikta uppmärksamheten mot symptomen i stället för mot själva sjukdomen. Att åter försöka komma åt denna genom att på det gamla fantasilösa sättet, i strid mot erfarenhetens

vittnesbörd, dra till skatteskruben ändå hårdare, vore att ytterligare förvärra det onda. Den enda framkomliga vägen är att från nya utgångspunkter ta itu med försvaret av penningvärdet. För den saken fordras mångahanda ting, men först och främst två: en uppgörelse med den slappa *laissez-allerdoktrinen* att en »måttlig» inflation inte är så mycket att bråka om, och ett erkännande av att metoden att beskatta oss bort från inflationsriskerna slutgiltigt gjort bankrutt.

Om minoritetsparlamentarism

Den nitälskan, varmed representationerna sökt lägga under sin domvärjo snart sagt alla statslivets spörsmål, har knappast någonstädes motsvarats av nödig omtanke om de folkvaldas realkvalifikation, ty förmågan att vid ett val finna de för massan lämpliga slagorden handikappas lätt, om vederbörande kandidater ha någon fond av verkliga kunskaper och kritiskt sinne. Men efter de populära valparollerna kan varken ett särskilt lands ekonomiska liv eller världsekonomien framgångsrikt regleras. När därför parlamentarikernas brist på kompetens och opartiskhet för de viktigaste frågor, varpå nu staternas ve och väl hänger, blivit allt ögonskenligare, har livet tagit sin riktning oberoende av dem. De stora avgörandena ligga alltmera i händerna på män, som aldrig nämnts vid valen, aldrig synas i en representation samt bestämt betacka sig för att övertaga en ministerportfölj med dess skenmakt och skenansvar. Om denna utveckling som icke är alldeles ny, men som nu förefaller att ha blivit tämligen universell, är lycklig, måste lämnas därhän. Däremot torde den vara en oundgänglig nödfallsutväg, sedan den modernaste parlamentarismen mynnat ut i ett tillstånd av ständigt sjunkande respekt för dem, som av tillfälliga omständigheter skjutas fram för att för några korta tidsrum formellt bekläda statslivets högsta poster.

Svensk Tidskrift 1925